

**Державна установа «Інститут
громадського здоров'я
ім. О.М. Марзєєва Національної
академії медичних наук України»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДУ «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО
ЗДОРОВ'Я ім. О.М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ»
Протокол № 2 від 14.03.2023р.

Введено в дію наказом директора
від 24.06.2023р №1д/29

**Робоча програма
Навчальної компоненти
«Історія гігієни, роль вітчизняних вчених-гігієністів у розвитку
профілактичної медицини»**

Галузь знань:	22 Охорона здоров'я
Освітньо-науковий рівень:	Доктор філософії
Спеціальність:	222 Медицина
Освітньо-наукові програми:	«Медицина. Гігієна та професійна патологія»
Вид:	Основна
Кількість кредитів ЄКТС:	1
Кількість змістовних модулів:	1
Форма контролю:	залік
Мова навчання:	українська
Форма навчання	денна очна, заочна дистанційна

Робочу програму навчальної дисципліни «Історія гігієни, роль вітчизняних вчених-гігієністів у розвитку профілактичної медицини» розроблено на основі освітньо-наукової програми, навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти третього освітньо-наукового рівня доктор філософії для спеціальності «Медицина» спеціалізації «Гігієна та професійна патологія» та відповідних нормативних документів.

Автор програми:

- Савіна Регіна Вікторівна – головний науковий співробітник науково-координаційного відділу, доктор медичних наук

Опис навчальної дисципліни

Дисципліна «Історія гігієни, роль вітчизняних вчених-гігієністів у розвитку профілактичної медицини» є важливою складовою частиною професійної підготовки наукових спеціалістів. Лекційний курс містить теоретичні знання щодо сучасних проблем вивчення феномену здоров'я, його оцінки, передумов, детермінант та можливостей формування, зміцнення і збереження.

На практичних заняттях вивчається: передумови виникнення охорони здоров'я як науки, профілактичний напрямок медицини у земський період, розвиток гігієнічних знань та санітарної справи в Україні, історія становлення гігієни як наукової дисципліни, роль і традиції українських медиків, С.А.Томілін – один з засновників досліджень в організації санітарної справи в Україні, профілактика, як концептуальна основа охорони здоров'я України. О.М.Марзєєв – видатний організатор санітарної справи в Україні, засновник української наукової школи комунальної гігієни.

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія гігієни, роль вітчизняних вчених-гігієністів у розвитку профілактичної медицини» розроблена відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Положення про підготовку докторів філософії та докторів наук ДУ «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ім. О.М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ», освітньо-наукової програми здобувачів ступеня доктора філософії на третьому освітньо-кваліфікаційному рівні галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність «Медицина» спеціалізація «Гігієна та професійна патологія» та відповідних нормативних документів.

Метою дисципліни є оволодіння аспірантами знаннями про історичний аспект профілактичної складової охорони здоров'я для формування цілісного наукового світогляду та розуміння розвитку наукової думки в галузі громадського здоров'я.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є формування у аспірантів:

- здатність застосовувати в науковій роботі віковий досвід і знання засновників та провідних фахівців, що працювали в галузі громадського здоров'я
- оволодіння теоретичними основами наукових знань з їх історичному аспекті для розвитку сучасного мислення і фахового підходу до проблем громадського здоров'я під час професійної діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії компетентностей:

Загальні - Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові - Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері охорони здоров'я, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

Результати навчання.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (в сукупності з іншими освітніми компонентами):

ПРН01. Здатність формулювати і розв'язувати комплексні наукові та науково-прикладні питання у сфері гігієни та позиціонувати отримані результати своїх досліджень у світовому науковому просторі.

ПРН02. Здатність виявляти нові тенденції розвитку вітчизняної і світової науки (фахової галузі) і критично оцінювати їх потенціал.

ПРН03. Здійснювати планувати та здійснювати наукове дослідження у відповідності до сформульованих гіпотез, цілей і завдань згідно з принципами логіки наукового пізнання.

ПРН07. Навички участі в спільних з іншими суб'єктами освітньо-наукової діяльності наукових проєктах, а також у публічних наукових дискусіях, у т.ч. з обговорення теми власного наукового дослідження (українською та англійською мовами).

ПРН10. Здатність працювати в якості гігієніста-практика в сфері превентивної медицини.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ:

В кінцевому результаті опанування дисципліни аспірант повинен знати :

- історію свого предмета;
- засновників і провідних фахівців галузі гігієнічної науки;
- шляхи становлення і розвитку наукової дисципліни, яка є основою його подальшої професійної діяльності.

Аспірант повинен **вміти**:

- працювати з науковою літературою;
- аналізувати і узагальнювати досвід набутий попередниками;
- критично оцінювати результати отриманих досліджень.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Історія гігієни, роль вітчизняних вчених-гігієністів у розвитку профілактичної медицини» «базується на знаннях досвіду, накопиченого за час існування дисципліни, доповнює і розширює загальнонаукові й фахові знання та готує здобувачів до здійснення фахової науково-дослідної практики та написання й захисту дисертаційної роботи.

Програма навчальної дисципліни.

Навчальний матеріал дисципліни складається з одного модуля. Засвоєння матеріалу контролюється проведенням заліку.

Для вивчення навчальної дисципліни «Історія гігієни, роль вітчизняних вчених-гігієністів у розвитку профілактичної медицини» передбачено 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Структура навчальної дисципліни для очної форми навчання

Назва змістовних модулів і тем		Кількість навчальних годин			
		всього	лекцій	семінарів / практичних	самостійних
1	2	3	4	5	6
1	Тема 1. Історія охорони здоров'я як галузі суспільних відносин	10	2	2	6
2	Тема 2 Внесок вітчизняних вчених у розвиток та становлення гігієнічної науки	10	2	2	6
3	Тема 3. Шляхи розвитку гігієни довкілля в Україні	10	2	2	6
Усього навчальних годин		30	6	6	18

Теми практичних/семінарських занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Роль вчених у створенні комплексу профілактичних здоров'язберігаючих заходів.	2
2	Виникнення гігієнічного напрямку медицини у земський період	2
3.	Історична роль профілактичної медицини у запобіганні захворюванням	2

Самостійна робота складається з написання есе або рефератів за темами:

№	Назва теми	Кількість годин
1	Історичні витоки формування основ гігієни та професійної патології	3
2	Передумови виокремлення та становлення профілактичного напрямку медичної науки	3
3	Питання гігієни в роботах провідних вчених України	3
4	Найзначніші наукові школи з гігієнічної науки України	3

5	Стан й проблеми гігієни сьогодення та перспективи подальшого розвитку	3
6	Профілактика, як концептуальна основа охорони здоров'я України	3

Індивідуальні заняття

Індивідуальні заняття навчальним планом не передбачені.

Структура навчальної дисципліни для заочної форми навчання

Назва змістовних тем		Кількість навчальних годин			
		всього	лекцій	семінарів / практичних	самостійних
1	2	3	4	5	6
1	Тема 1. Історія охорони здоров'я як галузі суспільних відносин	2	2	-	13
2	Тема 2 Внесок вітчизняних вчених у розвиток та становлення гігієнічної науки. Шляхи розвитку гігієни довкілля в Україні	2	2	-	13
Усього навчальних годин		30	4	-	26

Семінарські та індивідуальні заняття навчальним планом не передбачені.

Самостійна робота складається з написання есе, рефератів або доповідей (презентацій) за темами:

№	Назва теми	Кількість годин
1.	Виникнення гігієнічного напрямку медицини у земський період	3
2.	Історична роль профілактичної медицини у запобіганні захворюванням	3
3.	Історичні витоки формування основ гігієни та професійної патології	3
4.	Передумови виокремлення та становлення профілактичного напрямку медичної науки	4
5.	Стан й проблеми гігієни сьогодення та перспективи подальшого розвитку	3
6.	Профілактика, як концептуальна основа охорони здоров'я України	3
7.	Історичні витоки формування основ гігієни та професійної патології	4
8.	Передумови виокремлення та становлення профілактичного напрямку медичної науки	3

Методи навчання

Видами навчальної діяльності аспірантів навчальною програмою передбачені: лекції, семінарські заняття, практичні заняття, самостійна робота. Викладач обирає форму практичного заняття – семінар або практична робота, залежно від поточних умов, потреб навчальної та науково-дослідної діяльності аспіранта.

Успішність навчання значною мірою залежать від вмотивованості аспіранта, педагогічної майстерності викладача та вибору метода навчання. З метою підтримання вмотивованості аспіранта та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти під час вивчення дисципліни застосовуються такі методи і технології навчання: пояснювально-ілюстративний метод при викладенні лекцій, метод проблемного викладення, проблемна дискусія на семінарських заняттях, дослідницький метод, робота в малих групах, мозкова атака, презентація на практичних заняттях, написання письмових робіт та отримання знань у неформальній освіті при самостійній роботі та інше.

Методи контролю.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за 200-бальною (рейтинговою) шкалою ЕКТС (ЕСТБ), національною 4-х бальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і вербальною («зараховано», «незараховано») системами.

Оцінювання опанування тем при очній формі навчання здійснюється в балах відповідно до таблиці 1.

Таблиця 1.

Поточне оцінювання та самостійна робота			Сума
Т 1	Т 2	Т 3	
66,6	66,7	66,7	200

Оцінювання опанування тем при заочній формі навчання здійснюється в балах відповідно до таблиці 2.

Таблиця 2.

Поточне оцінювання та самостійна робота		Сума
Т 1	Т 2	200
100	100	

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. **При заочній формі навчання поточний контроль здійснюється в період навчально-екзаменаційної сесії.** Оцінка за кожне практичне заняття з дисципліни є комплексною, включає контроль теоретичної, практичної та самостійної підготовки, виставляється викладачем за традиційною чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та заноситься в журнал успішності.

Методи навчання

Видами навчальної діяльності аспірантів навчальною програмою передбачені: лекції, семінарські заняття, практичні заняття, самостійна робота. Викладач обирає форму практичного заняття – семінар або практична робота, залежно від поточних умов, потреб навчальної та науково-дослідної діяльності аспіранта.

Успішність навчання значною мірою залежать від вмотивованості аспіранта, педагогічної майстерності викладача та вибору метода навчання. З метою підтримання вмотивованості аспіранта та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти під час вивчення дисципліни застосовуються такі методи і технології навчання: пояснювально-ілюстративний метод при викладенні лекцій, метод проблемного викладення, проблемна дискусія на семінарських заняттях, дослідницький метод, робота в малих групах, мозкова атака, презентація на практичних заняттях, написання письмових робіт та отримання знань у неформальній освіті при самостійній роботі та інше.

Методи контролю.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за 200-бальною (рейтинговою) шкалою ЕКТС (ЕСТБ), національною 4-х бальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і вербальною («зараховано», «незараховано») системами.

Оцінювання опанування тем здійснюється в балах відповідно до таблиці.

Поточне оцінювання та самостійна робота			Сума
Т 1	Т 2	Т 3	
66,6	66,7	66,7	200

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. Оцінка за кожне практичне заняття з дисципліни є комплексною, включає контроль теоретичної, практичної та самостійної підготовки, виставляється викладачем за традиційною чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та заноситься в журнал успішності.

На останньому практичному занятті проводиться перерахунок балів середнє арифметичне (СА) оцінок за традиційною шкалою, округлене до 2 (двох) знаків після коми, що ділиться на максимальну традиційну оцінку, а саме “5”, і множиться на максимальний бал за поточну навчальну діяльність, а саме 200 (максимальна кількість балів за дисципліну становить 200 балів) за формулою:

$$\frac{CA}{5} \times 200$$

Традиційна оцінка «2», в будь якому варіанті відповідає 0 балів та при загальному підрахунку не включається в СА. Підсумкова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS, заноситься до журналу успішності, наприклад, так: 92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./Е тощо.

Підсумкова оцінка з дисципліни заноситься до академічної довідки про виконання освітньо-наукових програм на підставі суми балів за обидва модулі за шкалою ECTS у вигляді «зараховано» чи «незараховано» відповідно до таблиці.

Таблиця відповідності між національною шкалою оцінювання та шкалою ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
66-74	D	задовільно	
60-65	E		
0-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання

Навчально-методичне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення програми.

Для забезпечення реалізації робочої програми та відповідно до потреб освітньо-наукової діяльності аспірантів використовуються державні стандарти освіти, навчальні плани, освітньо-наукова програма, тематичні плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи, методичні рекомендації, підручники, посібники, нормативно-правові акти вітчизняні та міжнародні, інструктивно-методичні матеріали тощо.

Для проведення лекційних занять використовуються мультимедійні проектори, для проведення інформаційного пошуку та обробки результатів є комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, необмежений відкритий доступ до Інтернет-мережі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна (базова):

- Абдулаев А.А., Исхаков В.Н. Истоки гигиенической науки // Актуальные

вопросы гигиены и проф. патологии в условиях научно-технич. прогресса: Тез. докл. конф. - Ташкент, 1980. - С.317-318.

- Савіна Р.В. Передумови виникнення комунальної гігієни як науки в Україні //Медичні перспективи. - 2001.- Т. УІ, №3, ч.1.- С.110-113.
- Калюжный Д.Н., Шандала М.Г., Коган В.Я. Предпосылки к формированию коммунальной гигиены как науки в УССР (1918-1930) //Гиг. и сан. - 1975. - №11. - С.55-59.
- Грандо А.А. Развитие гигиены в Украинской ССР. - К.: «Здоров'я», 1975.- 197 с.
- Общая гигиена: Пропедевтика гигиены: Учебн. для иностр. студентов - 2-е изд. перераб. и доп. / Е.И.Гончарук, Ю.И.Кундиев, В.Г.Бардов и др. - К.: Выща школа, 2000. - 652 с.
- Сердюк А.М., Савіна Р.В. Внесок Інституту гігієни та медичної екології ім. О.М.Марзеева АМН України у становлення та розвиток комунальної гігієни //Журнал АМН України. - 2001.-Т.7, №4.- С.730-740.
- Основні досягнення і перспективи розвитку наукових досліджень інституту гігієни і медичної екології /А.М.Сердюк, Р.В.Савіна, О.І.Савицька, С.О. Гладка, Л.І. Чабан // Гигиена населенных мест: Сб.науч.тр. – Киев, 2001. - Вып. 38. - С. 4-11.

Допоміжна:

- Українське Лікарське Товариство і суспільство. Оксана Миколів-Стадник, Орест Вуїв, Олег Дуда, Олександр Канчалаба, Юлія Микосянчик, Святослав Пахолків, Орест Сувало. – Аверс. 2020. 208 с.
- Марзеев А.Н. Записки санитарного врача. Киев : Здоровья, 1965. 175 с.
- Марзеев А.Н. Очерки по истории санитарной организации на Украине. Воспоминания санитарного врача (рукопись). К., 1953. – 611с. (ЦГАВОВ. Фонд №4928, опись 1, дело №99.)
- Савіна Р. В. Формування та розвиток гігієни навколишнього середовища в Україні та обґрунтування перспективних напрямків гігієнічної науки на сучасному етапі : автореф. дис. ... д-ра мед. наук : 14.02.01 – Гігієна та професійна патологія. К., 2005. 32 с.
- Наукові засади міжгалузевої комплексної програми «Здоров'я нації» / за ред. акад. АМН України А.М. Сердюка. Вип. 1. К. : Деркул, 2007. 285
- Сердюк А.М., Киреева И.С., Черниченко И.А., Руденко Л.Г. Достижения и перспективы развития государственной научно-технической программы «Экологическая безопасность Украины» // Довкілля та здоров'я. 2001. №2. С. 60-64.

Інформаційні ресурси:

- законодавство України <https://zakon.rada.gov.ua>
- esnuir.eenu.edu.ua – електронний репозитарій СНУ імені Лесі Українки;
- <http://eenu.edu.ua/uk/naukovcsuu-innovatoru> - сторінка «Науковцю-інноватору» на сайті СНУ імені Лесі Українки;

- <http://orcid.org/> - цифрова ідентифікація науковця;
- <http://usw.com.ua/> - сайт «Українські науковці у світі».
- <http://wokinfo.com/researcherid/> - Цифровий профіль науковця від Web of Science;
- <http://www.sips.gov.ua/> - Державна служба інтелектуальної власності України
- <http://www.ukrpatent.org/> - ДП “Український інститут інтелектуальної власності”;
- <https://scholar.google.com.ua/> - інформаційно-пошукова платформа Google-академія;
- <https://www.linkedin.com> - професійна соціальна мережа;
- <https://www.researchgate.net> – світова інформаційно-комунікаційна платформа для науковців